

2. Гернего Ю. О. Людиноцентрична концепція розвитку збалансованого суспільства. / Ю. О. Гернего // Модернізація економіки в умовах зростання суспільної свідомості: туризм, людиномірність, партнерство, кооперація : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава 14 грудня 2017 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2017. – с. 107 – 110.

3. Громадський бюджет м. Києва. Офіційний сайт. URL: <https://gb.kyivcity.gov.ua/pages/history> (дата звернення: 10.05.2018)

СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК ФАКТОР КЛАСТЕРНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Грицаєнко М.І., к.е.н., старший викладач

*Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного*

В теперішній час пріоритетним завданням регіональної економіки стає визначення основних факторів розвитку, що змушують регіони постійно змінювати свою регіональну політику, активно реагувати на численні зміни. Вважаємо, що одним з таких факторів є кластеризація.

Більшість країн світу провадять активну роботу з створення та розвитку кластерних утворювань. На наш погляд, цей процес може проілюструвати динаміка Субіндексу стану розвитку кластерів, який розраховується для визначення Індексу глобальної конкурентоспроможності[1]. Так, в 2010 р. перше місце в рейтингу за Субіндексом стану розвитку кластерів серед 139 країн світу посідала Італія (значення субіндексу 5,5 при максимально можливому 7), останнє місце – Буркіна-Фасо (значення субіндексу 1,9 при мінімально можливому 1). Україна в рейтингу посідала 106 місце (значення субіндексу 2,9), обігнавши такі європейські країни, як Польща (108 місце, значення субіндексу 2,9), Болгарія (112 місце, значення субіндексу 2,8), Сербія (122 місце, значення субіндексу 2,6), Албанія (123 місце, значення субіндексу 2,6). В 2019 р. в рейтингу за Субіндексом стану розвитку кластерів серед 141 країни світу перше місце також посідала Італія (значення субіндексу 5,5), останнє – Гаїті (значення субіндексу 2,2). Україна піднялася на 96 місце (значення субіндексу 3,5), обігнавши такі європейські країни, як Литва (97 місце, значення субіндексу 3,5), Сербія (104 місце, значення субіндексу 3,4), Боснія і Герцеговина (125 місце, значення субіндексу 3,0), Албанія (133 місце, значення субіндексу 2,8).

За період 2010-2019 рр. серед європейських країн найбільші позитивні зміни позицій в рейтингу за Субіндексом стану розвитку кластерів спостерігались у Болгарії (піднялася на 69 пунктів, з 112 до 43 місця), Польщі (піднялася на 38 пунктів, з 108 на 70 місце), Ізраїлі (піднявся на 35 пунктів, з 67 на 32 місце). Погіршили свої позиції Боснія і Герцеговина (опустилася на 43 пункти, з 82 до 125 місця), Чеська Республіка (опустилася на 28 пунктів, з 41 до 69 місця), Словенія (опустилася на 27 пунктів, з 49 до 76 місця). При цьому Україна покращила свої позиції на 10 пунктів – з 106 до 96 місця.

Основою кластера є взаємодія підприємств і регіонів, внаслідок чого його структура виглядає як певна мережа. Мережева структура, норми і довіра в кластері є також одними з ключових елементів соціального капіталу [2, 3] (рис. 1).

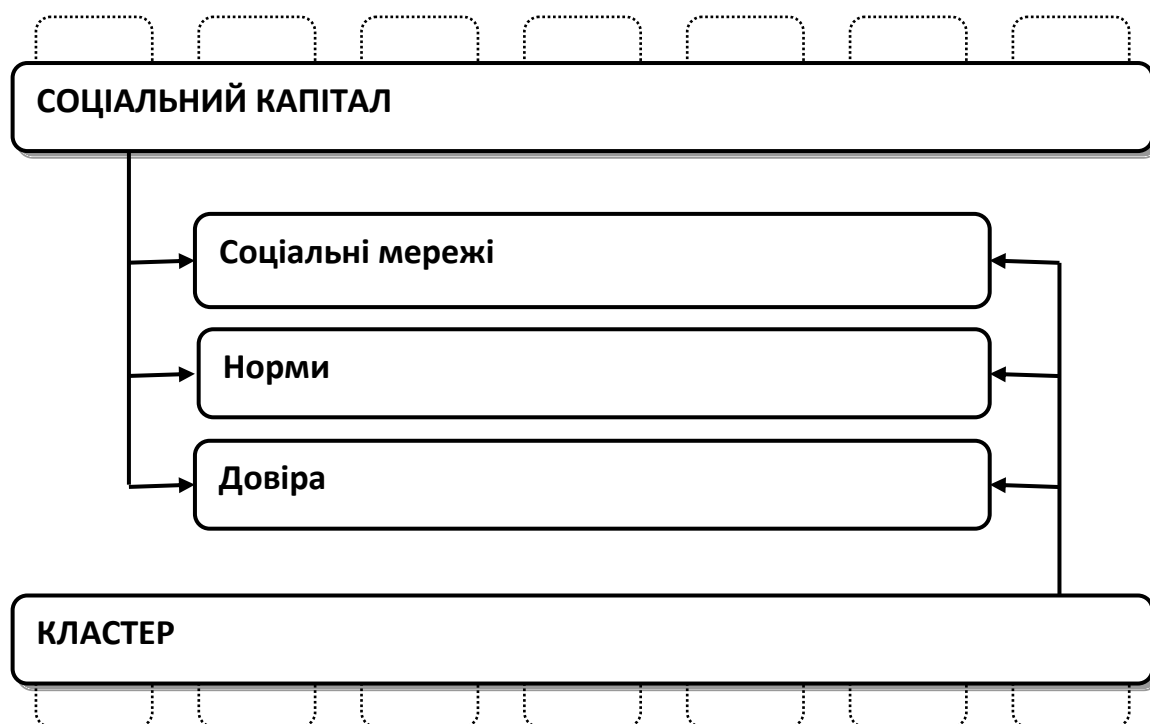

Рис. 1. Ключові елементи кластеру і соціального капіталу
Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Питання взаємозв'язку соціального капіталу і кластеризації економіки досліджувало багато науковців. Так, Д.Б. Аудрець, Е.Е. Легманн, М. Ментер і Н. Сеїтз, аналізуючи державну кластерну політику в Німеччині, виявили побічні ефекти цієї ініціативи для тих фірм і галузей, що не були для неї головною метою – брак людського, фінансового і соціального капіталу [4]. Н. Кім і Ц. Шімвизначили структурні взаємозв'язки між соціальним капіталом, обміном знаннями, інноваціями та ефективністю діяльності малих і середніх підприємств в туристичному кластері [5]. Н.Р. Пандіт, Г.А.С. Цоок, Ф. Ван, Й.В. Беаверстоцк і П.Н. Гаурі провели порівняння кластерної економіки і економік для багатонаціональних підприємств і національних підприємств в рамках кластера фінансових послуг в Лондоні та визначили їхній зв'язок з соціальним капіталом [6]. М. Рамірез, П. Бернал, І. Цларке та І. Гернандез на прикладі двох агропродовольчих кластерів дрібних виробників в Перу (манго) і Колумбії (пальмова олія) розкрили питання того, як теорії соціальних мереж і соціального капіталу можуть допомогти пояснити різні моделі включення дрібних і середніх виробників в агропродовольчі кластери [7]. М. Винн і П. Йонес виявили чотири основні чинники, які були ключовими у виникненні підприємницької діяльності: вплив місцевого університету, наявність фінансової підтримки, виробництво регіональних знань і наявність галузевих кластерів, які мають аналогічні цілі. Крім цього, дослідники виокремили ряд

факторів, що впливають на середу малого бізнесу: потенціал для розвитку людського і соціального капіталу, особливо очевидний в сімейному бізнесі, і можливості швидкого впровадження та зміни технологічних платформ і систем, які стимулюють підприємницьке мислення та ініціативу [8]. Тобто на основі опрацювання літературних джерел можна зробити висновок про наявність зв'язку між створенням та розвитком кластерів і соціальним капіталом відповідного регіону.

За розрахунками, проведеними на основі даних 23 європейських країн за 2016 р. (табл. 1), було встановлено, що покращення рангу країни за Субіндексом стану розвитку кластерів[1] на один пункт супроводжується відповідним збільшенням ВВП на душу населення, ППС[9], в середньому на 262,36 міжнародних долара. Коефіцієнти кореляції ($R = 0,6649$) і детермінації ($D = 0,4421$) свідчать про наявність середнього зв'язку.

Таблиця 1

Зв'язок стану економічного розвитку країни* з кластеризацією та рівнем довіри у суспільстві*****

Залежна змінна (y)	Незалежна змінна (x)	Рівняння регресії	Коефіцієнти кореляції (R) детермінації (D)
ВВП на душу населення, ППС, поточні ціни, міжнародний долар	Ранг країни за Субіндексом стану розвитку кластерів	$y = -262,36x + 49879$	$R = 0,6649$ $D = 0,4421$
Ранг країни у Субіндексі стану розвитку кластерів	Рівень довіри у суспільстві	$y = -19,694x + 139,46$	$R = 0,5282$ $D = 0,279$

*рівень ВВП на душу населення (ППС) [9]

**ранг країни за Субіндексом стану розвитку кластерів[1]

*** соціальний капітал, який характеризується рівнем довіри у суспільстві [10]

Джерело: розрахунки автора

В той же час ранг країни за Субіндексом стану розвитку кластерів зі збільшенням рівня довіри[10] на одну одиницю покращується на 19,7 пунктів(коефіцієнт кореляції $R = 0,5282$, детермінації $D = 0,279$, наявність середнього зв'язку).

На наш погляд, соціальний капітал створює додаткові можливості горизонтальної та вертикальної інтеграції в кластері, тим самим збільшує конкурентоспроможність окремих підприємств – учасників та зменшує їхні трансакційні витрати. Отже, комплексне застосування механізмів управління соціальним капіталом надає додатковий синергетичний ефект в кластерному розвитку і, в економічній системі країни (регіону) в цілому.

Література

1. The Global Competitiveness Report // World Economic Forum. – Retrieved from <http://weforum.org/>.
2. Шпикуляк О.Г. Інтелектуальна модель соціального капіталу: концепти інституціоналізації / О.Г. Шпикуляк, М.І. Грицаєнко / Розвиток сільськогосподарської кооперації та інтеграційні процеси в аграрному секторі економіки: монографія / ННЦ «ІАЕ» [Малік М.Й., Шпикуляк О.Г., Грицаєнко М.І. та ін.]; за ред. М.Й. Маліка. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2019. – С. 186-196
3. Грицаєнко М.І. Соціальний капітал у становленні підприємницької мережі аграрної сфери України / М.І. Грицаєнко // Економіка АПК. – 2017. – №5 – С. 58-64.
4. Audretsch D.B. Public cluster policy and firm performance: evaluating spillover effects across industries / D.B. Audretsch, E.E. Lehmann, M. Menter, N. Seitz // Entrepreneurship and Regional Development. – 2019. – Vol. 31, Is.1-2. – Pp. 150-165.
5. Kim N. Social capital, knowledge sharing and innovation of small- and medium-sized enterprises in a tourism cluster / N. Kim, C. Shim // International Journal of Contemporary Hospitality Management. – 2018. – Vol. 30, Is. 6. – Pp. 2417-2437.
6. Pandit N.R. The Economies and Diseconomies of Industrial Clustering: Multinational Enterprises versus Uninational Enterprises / N.R. Pandit, G.A.S. Cook, F. Wan, J.V. Beaverstock, P.N. Ghauri // Management International Review. – 2018. – Vol. 58, Is. 6. – Pp. 935-967.
7. Ramirez M. The role of social networks in the inclusion of small-scale producers in agri-food developing clusters / M. Ramirez, P. Bernal, I. Clarke, I. Hernandez // Food Policy. – 2018. – Vol. 77. – Pp. 59-70.
8. Wynn M. Context and entrepreneurship in Knowledge Transfer Partnership swith small business enterprises / M. Wynn, P. Jones // International Journal of Entrepreneurship and Innovation. – 2019. – Vol. 20, Is. 1. – Pp. 8-20.
9. Gross domestic product per capita based on purchasing-power-parity in current prices // World Data Atlas. – Retrieved from [https : // knoema.com/atlas/topics/Economy/National-Accounts-Gross-Domestic-Product/GDP-per-capita-based-on-PPP?origin=knoema.ru](https://knoema.com/atlas/topics/Economy/National-Accounts-Gross-Domestic-Product/GDP-per-capita-based-on-PPP?origin=knoema.ru)
10. Media and Social Trust // European Social Survey– Retrieved from [http : //www.europeansocialsurvey.org/](http://www.europeansocialsurvey.org/).

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Дасюда В.В., студент 3 курсу спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Горіховський М.В., к.е.н., старший викладач Кам'янець-Подільського коледжу Економіки, права та інформаційних технологій

Кам'янець-Подільський податковий інститут

Економіка будь-якої країни в процесі свого історичного розвитку зазнає значні зміни, що викликаються різними факторами: політичними, технічними та технологічними, суспільними явищами. Однак зміни, що відбуваються в Україні, носять більш глибокий характер, пов'язаний із докорінною перебудовою господарської системи країни, що зачіпає весь механізм її функціонування.

Відсутність цілеспрямованої діяльності по створенню інноваційноорієнтованих ринкових інститутів призвело до того, що фінансові ресурси майже перестали спрямовуватися на розвиток нового виробництва.